

Projekt bakalářské práce

Jméno a příjmení studujícího: Anna-Marie Prišćáková

Předpokládaný název práce: Nedostatek mužů na pozici učitelů v primárním vzdělávání v České republice

Klíčová slova: gender, nerovnosti, role, primární vzdělávání, rovné příležitosti

Vedoucí práce: Mgr. Eva M. Hejzlarová, Ph.D.

Jméno vedoucí/ho bakalářského semináře, do kterého se chce studující hlásit (předběžně): Dr. Muralová

Námět práce

Formulace problému a jeho vstupní diskuse ve vztahu k současnému stavu jeho poznání, předpokládaný odborný přínos práce:

- *co se o daném jevu ví, co už je vyzkoumáno - návaznost na jiné práce - a co se naopak neví, jaké vědění chybí a chcete jej doplnit;*
- *proč je zajímavé a důležité se zvolenému problému věnovat, jak by měl být cíl práce (pomoci vyřešit problém, zaplnit bílé místo, ověřit předchozí poznatky v novém kontextu...).*

Z této části projektu by také měla být zřejmá relevance tématu k oborům sociologie, sociální antropologie nebo sociální politika.

Minimální rozsah: 600 slov pro bakalářskou práci a 800 slov pro diplomovou práci.

Ve své bakalářské práci bych se chtěla věnovat politice rovných příležitostí žen a mužů, konkrétně v primárním vzdělávání v České republice, kde jsou velké rozdíly v počtu učitelek a učitelů. Ačkoli se touto problematikou nezabývá na území České republiky příliš velké množství lidí, je možné nalézt bakalářské či diplomové práce soustředěné na obdobná témata. Více se na tuto oblast zaměřuje například socioložka Nina Fárová, která mimo jiné ve svých pracích zmiňuje, že se nejedná pouze o problém genderové nerovnosti, ale že důsledkem může být i například málo mužských vzorů pro děti či opakované upevňování genderových stereotypů. (Fárová, 2018)

V politické rovině je k dispozici několik politických dokumentů, například Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014–2020, kde se jedna část zaměřuje právě na genderové nerovnosti ve vzdělávacím systému. Jeden z cílů této kapitoly se zabýval opatřeními podporující vyrovnanost zastoupení učitelů a učitelek na různých stupních škol. (Úřad vlády ČR, 2014) Dále se o praktickou změnu v této oblasti snaží spíše neziskový sektor od rodičů žáků až po samotné neziskové organizace, dobrým příkladem je Žába na prameni nebo Liga otevřených mužů, s jejíž spoluprací uspořádalo MŠMT v roce 2009 konferenci Muži do škol. (MŠMT, 2009) Přes veškerou iniciativu se ale od té doby toho příliš nezměnilo. Spíše naopak, statistické údaje o genderové problematice zaměstnanců ve školství zveřejněné MŠMT ukazují, že v roce 2011 byl podíl mužů z celkového počtu učitelů a učitelek na 1. stupni základních škol 7,5 % a v roce 2019 už jen 5,7 %. Z tohoto počtu mužů učitelů je pouze cca 11 % do věku 29 let. Největší zastoupení je naopak v kategorii mezi 55-59 lety, což čítá zhruba 15 %. (MŠMT,

2019) Podle výzkumu Eurostatu z roku 2017 patří Česká republika k zemím v EU s nejvyšším podílem žen mezi učiteli. (Eurostat, 2017) První stupeň je na tom z hlediska genderové nerovnosti hned po předškolní výchově nejhůře, přitom ani druhý stupeň na tom není o moc lépe. Lepší výsledky lze pozorovat na středních školách, vyšších odborných či vysokých školách. Pokud se ale zaměříme na základní školy zastoupení mužů na pozici učitelů má spíše klesající charakter. Z těchto údajů není pochyb o tom, že vzdělávací systém konkrétně v primárním vzdělávání je silně feminizované prostředí. (MŠMT, 2019)

Z výše vedených informací můžeme s jistotou říct, že se jedná o dlouho přetrvávající problematiku, o které bylo zpracováno několik odborných prací a výzkumů. Nejedná se však o problém, který by měl značný vliv na fungování případně nefungování systému. I přesto se domnívám, že nedostatek mužů učitelů v primárním vzdělávání je závažným problémem, a proto bych ve své bakalářské práci chtěla navázat na již výše zmíněnou Ninu Fárovou a poukázat na důsledky nedostatku mužů ve vzdělávání, přitom odhalit i hlubší stránku než jen genderové nerovnosti a opřít se i o výzkumy a práce ze zahraničí. Na těchto poznacích, věnujících se příčinám a důsledkům tohoto problému bych chtěla vystavět teoretická východiska zvoleného problému.

Ve druhé části, která se bude soustředit na praktickou stránku, bych se chtěla zabývat výzkumným šetřením. Hlavním cílem šetření by bylo v návaznosti na teoretickou část, která by se věnovala ukotvení problematice nedostatku mužů v primárním vzdělávání jakožto veřejně-politického problému, získání názorů mužů studujících učitelství pro první stupeň. Analýza výsledků by měla odhalit, jaké jsou hlavní motivace ke zvolení si této profese z pohledu budoucích učitelů, co by dle nich mohlo vést k navýšení podílů mužů mezi učiteli a zda se vůbec plánují dále věnovat učitelství na prvním stupni i po studiích. Hlavním důvodem pro zkoumání problematiky z perspektivy mladých budoucích učitelů jsou data vycházející z výzkumu o genderové problematice zaměstnanců ve školství zveřejněné MŠMT za rok 2019, jež jsem zmiňovala výše. Statistiky totiž kromě genderové nerovnosti poukazují na tu věkovou. (MŠMT, 2019)

V praktické části bych se také mohla zaměřit na základní školu či školy, kde je naopak mužů učitelů na prvním stupni více. Výzkumné šetření by mě dovolilo se podívat na tento jev z bližšího pohledu, který by mohl pomoci odhalit, co tyto učitele do těchto škol nalákalo a jaký vliv má jejich přítomnost na chod školy. Z výsledků této studie by šla zjistit případná doporučení a řešení pro další školy. Vzhledem k současné situaci (covid-19) jsem se rozhodla sepsat obě možnosti, ze kterých si vyberu. Volba druhé části pak samozřejmě bude silně ovlivňovat i teoretické ukotvení práce.

Předpokládané metody zpracování

Vysvětlete, na jakých datech bude analýza založena (druh, vzorek, terén) a jaké postupy a techniky k jejich analýze použijete. U teoretické práce popište analytický popř. syntetický postup.

Vzhledem k charakteru první možnosti praktické části mé bakalářské práce, bych chtěla použít kvalitativní výzkum. Vedla bych polostrukturované rozhovory se studenty (muži) v závěrečných ročnících prezenčního studia oboru Učitelství pro 1. stupeň základních škol na veřejných vysokých školách.

Pokud by se jednalo o druhou možnost, pak bych zvolila opět kvalitativní výzkum, jež bych chtěla provádět ve veřejných základních školách s vyšší mírou mužů na prvním stupni. Jednalo

by se především o zúčastněné pozorování během výuky a polostrukturované rozhovory s učiteli. V obou případech bych využila také analýzu veřejně-politických dokumentů.

Etické souvislosti zvažovaného projektu

Je realizace projektu spojena s etickými riziky? Pokud ano, jak na ně budete v projektu reagovat. Jak bude zajištěna ochrana osobních údajů účastníků výzkumu?

Hlavní etickou souvislost spojenou s realizací mého projektu vidím v ochraně osobních údajů a v práci s daty získaných během rozhovorů či pozorování. Na začátku těchto úkonů bude muset být každý respondent seznámen se všemi potřebnými náležitostmi, předem upozorněn na to, že rozhovor bude zaznamenáván na audio a následně přepsán, informován o využití získaných dat. Pokud by se jednalo o pozorování při výuce byl by nutný souhlas rodičů žáků s pořízením takových dat. Rozhovory, pozorování budou prováděny v náležitě anonymitě. Zároveň s těmito podmínkami musí respondent souhlasit a bude mít možnost spolupráci kdykoli ukončit.

Orientační seznam literatury

Alespoň 10 textů u projektů bakalářských prací, alespoň 15 textů u projektů diplomových prací.

1. Audit vzdělávacího systému v ČR: rizika a příležitosti (2018). Dostupné z: https://www.eduin.cz/wp-content/uploads/2019/01/Audit_vzdelavaci_system_ANALYZA_2018.pdf
2. CORNEAU, Guy. *Chybějící otec, chybující syn: jak absence otce ovlivňuje utváření mužské identity*. Praha: Portál, 2012. Spektrum (Portál). ISBN 978-80-262-0075-8.
3. FÁROVÁ, Nina. (2018). *Muži do škol? Ano! Ale...: Potřeba mužů v primárním vzdělávání*. Gender a výzkum / Gender and Research. 19. 82-104. 10.13060/25706578.2018.19.1.406. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/327490845_Muzi_do_skol_Ano_Ale_Potreba_mužu_v_primarnim_vzdelavani
4. FÁROVÁ, Nina. (2015). *Muži učitelé v mateřských školách: konstrukce maskulinity ve feminizovaném prostředí*. 16. 46. 10.13060/12130028.2015.16.1.166. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/281806411_Muzi_ucitele_v_materskych_skolach_konstrukce_maskulinity_ve_feminizovanem_prostredi
5. FAULSTICH-WIELAND, Hannelor. *Male Primary School Teachers be There Principally as Role Models for Boys?*. Horizon Research Publishing. 2013. Dostupné z: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1053901.pdf>.
6. HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7.
7. JARKOVSKÁ, Lucie. *Gender před tabulí: etnografický výzkum genderové reprodukce v každodennosti školní třídy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-119-0.
8. SMETÁČKOVÁ, I. ed. (2015). *Stínová zpráva o stavu genderové rovnosti v České republice v roce 2015*. 95-101., Praha: Česká ženská lobby. Dostupné z: https://czlobby.cz/sites/default/files/dokumenty/stinova_zprava_2015.pdf
9. ŠMÍDOVÁ, Iva a kol. *Muži v systému vzdělávání Policy paper (2018)*. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a->

muzu/pracovni skupina muzi a rovnosti zen a muzu/Policy-paper muzi v systemu vzdelavani.pdf

10. PAVLÍK, Petr a Irena SMETÁČKOVÁ. *Analýza odměňování žen a mužů ve školství: jak vzniká odlišnost v platech učitelek a učitelů?* Praha: Otevřená společnost, 2006. ISBN 80-903331-6-8.
11. Vládní strategie pro rovnost žen a mužů v České republice na léta 2014–2020. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Projekt_Optimalizace/Strategie-pro-rovnost-zen-a-muzu-v-CR-na-leta-2014-2020.pdf